

**DENİZLİ İLİ ÖZELİNDE SERBEST MUHASEBECİ
MALİ MÜŞAVİRLERİN GÖREV VE
SORUMLULUKLARI BAĞLAMINDA YAŞADIKLARI
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

PROBLEMS EXPERIENCED BY CERTIFIED PUBLIC
ACCOUNTANTS IN DENİZLİ IN THE CONTEXT
OF THEIR DUTIES AND RESPONSIBILITIES
AND PROPOSED SOLUTIONS

Bircan AŞUK, İbrahim ORGAN

85

DENİZLİ İLİ ÖZELİNDE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI BAĞLAMINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ *

PROBLEMS EXPERIENCED BY CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS IN DENİZLİ IN THE CONTEXT OF THEIR DUTIES AND RESPONSIBILITIES AND PROPOSED SOLUTIONS

Anahtar Kelimeler:

Serbest Muhasebeci
Mali Müşavir (SMMM),
Görev,
Sorumluluk

Keywords:

Certified Public
Accountants (CPA),
Duty,
Responsibility.

Bircan AŞUK ¹, İbrahim ORGAN ²

1463

* Bu makale, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Programında Prof.Dr İbrahim Organ'ının danışmanlığında Bircan Aşuk tarafından hazırlanan ve 10.01.2025 tarihinde savunulan "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Yetki ve Sorumluluklarının Değerlendirilmesi: Denizli İli Örneği" yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, bircanasuk@gmail.com, ORCID: 0009-0004-0043-1561

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, iorgan@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4986-0805

Alıntılanmak için/Cite as:Aşuk B. ve Organ İ. (2025) Denizli İli Özelinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Görev Ve Sorumlulukları Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34 (2), 1462-1479

ÖZ

Vergi gelirlerinin etkin ve verimli bir şekilde toplanmasında önemli bir role sahip olan ve vergi idaresiyle mükellefler arasında köprü görevi gören serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM) meslek mensuplarının hizmet verdikleri mükellefleri ile yaptıkları sözleşmelere istinaden ve ilgili vergi mevzuatı ile meslek kanunu çerçevesinde yerine getirmek zorunda oldukları görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Muhasebe bilgisine ihtiyaç duyan kişi, kurum ve kuruluşların söz konusu bu bilgi ihtiyacını zamanında ve eksiksiz bir şekilde karşılamayı hedefleyen SMMM meslek mensuplarının yerine getirdikleri görev ve sorumlulukları kapsamında, diğer profesyonel meslek gruplarında olduğu gibi çözüm bekleyen bazı sorunları bulunmaktadır. Bu çalışma ile SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak yaşamış oldukları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle SMMM meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar, geçmişte yapılan araştırmalar ışığında ele alınmıştır. Ardından, derinlemesine mülakat tekniğiyle yapılan görüşmelerle Denizli ilinde faaliyet gösteren SMMM meslek mensuplarının yaşamış oldukları sorunlar ortaya konmuştur. Daha sonra ise yapılan çalışmadan elde edilen bulgularla literatürde bu konuda yapılan çalışmalar birlikte değerlendirilmek suretiyle benzerlik ve farklılıklar bağlamında çözüm önerileri ortaya konmuştur.

ABSTRACT

Certified Public Accountants (CPAs), who play a crucial role in the effective and efficient collection of tax revenues and act as a bridge between tax authorities and taxpayers, have duties and responsibilities that they must fulfill in accordance with their contracts with the taxpayers they serve, as well as within the framework of relevant tax legislation and professional law. CPAs aim to meet the information needs of individuals, institutions and organizations that need accounting information in a timely and complete manner. However, CPAs also face certain challenges in fulfilling their duties and responsibilities. This study aims to identify the problems experienced by CPAs concerning their duties and responsibilities. In this context firstly, the problems that have been experienced by CPAs were discussed in detail in the light of previous research. Secondly, in-depth interviews were conducted with CPAs operating in Denizli to uncover the problems they encounter in practice. After the comprehensive explanations related to in-depth interviews results, the findings obtained from this study were evaluated alongside existing literature on the subject, and solution proposals were presented in terms of similarities and differences.

GİRİŞ

Muhasebe; finansal nitelik taşıyan işlem ve olayları bir araya getiren, kayıt altına alan, sınıflandıran, özetleyen ve ilgili işletmenin ilerleyen zamanlarda karşı karşıya kalabileceği riskleri muhasebeye taraf olan kişi ve kurumlara raporlar halinde sunan bir bilgi sistemidir (Hacıüstemoğlu, 2009: 18). İşletmelerde muhasebe faaliyetlerinin ve işlemlerinin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, bu işlem ve faaliyetler ile ilgili kayıtları yapmak, ilgili işletmelerin finansal durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgili, mevzuat çerçevesinde denetleme işlemlerini gerçekleştirmek ve sonucunda söz konusu finansal durum ve faaliyet sonuçları hakkında analiz, değerlendirme ve yorumlarda bulunarak, işletmenin gerçek durumunu muhasebe bilgi kullanıcılarına tarafsız bir şekilde sunma görevini üstlenen, yüksek mesleki standartlara sahip, topluma karşı sorumluluk duygusu ile muhasebe mesleğini icra eden kişiler bulunmaktadır. Bu bağlamda da Türkiye’de 13.06.1989 tarihli ve 20194 Sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren 3568 Sayılı “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu”(SMMM-YMMK)nun” 2/A ve 2/B maddelerinde yazılı işlemleri yapan, aynı kanunun 4, 5 ve 9. maddelerinde belirtilen genel ve özel şartları sağlayan kişilere “muhasebe meslek mensubu” denmektedir (Ayboğa, 2003: 331). Muhasebe meslek mensuplarının, çalıştıkları işletmelerin muhasebe ile ilgili süreçlerini yürütmek ve söz konusu işletmelerin mali-ekonomik istikrar ve gelişimini sağlamak gibi görevlerinin yanı sıra, toplumda muhasebe bilgisinden faydalanan birey, kurum ve/veya kuruluşların istikrarının ve gelişiminin sağlanmasında da önemli rolleri bulunmaktadır (Jui and Wong, 2013).

01.06.1989 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde (TBMM) kabul edilip, 13.06.1989 tarih ve 20194 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3568 Sayılı SMMM-YMMK ile muhasebe mesleği yasal bir statüye kavuşmuştur (Sallabaş, 1996: 15). Türkiye’de 3568 Sayılı Meslek Kanunu’nun 1989 yılında yürürlüğe girmesinden itibaren 1990 yılında hızlı bir odalaşma süreci başlamış ve ilk kurulduğunda 55’i Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve 6’sı Yeminli Mali Müşavir (YMM) Odası olmak üzere toplam 61 odada 30.000’e yakın üyesi bulunan meslek örgütü yıllar içerisinde sürekli ve hızlı bir büyüme sergilemiştir (Büyükmirza, 2009, akt. Utku ve Kurtcebe, 2019: 12). 2024 yıl sonuna gelindiğinde ise, 77’si SMMM ve 8’i YMM Odası olmak üzere toplam 85 odada; 5.164’ü YMM, 122.279’u SMMM ve 5.779’u Serbest Muhasebeci (SM) unvanına sahip toplam 133.222 meslek mensubu üye bulunmaktadır (2024 TÜRMOB Çalışma Raporu, 2025: 8).

3568 Sayılı Meslek Yasası’nın kabul edildiği 1989 yılından bu yana SMMM meslek mensupları aynı sorunlarla veya içinde bulunulan dönemin şartlarına göre değişen ve yeni eklenen sorunlarla mücadele etmektedirler (Akpınar ve Küçüköksel, 2020: 34). Söz konusu bu sorunlar bazı durumlarda, SMMM meslek mensuplarının 3568 Sayılı Meslek Yasası’nda³, ilgili yönetmeliklerde⁴, ve mecburi meslek kararlarında⁵ bahsi geçen görevleri bağlamında yaşanmaktadır. SMMM meslek mensuplarının sorunlarının bazıları ise; mükelleflerle aralarında imzalanan ve birbirlerine karşı sorumluluklarını konu alan vekâlet sözleşmesinden, müşterek ve müteselsil sorumluluğunu konu alan kanun maddelerinden⁶ özen borcundan doğan sorumlulukları konu alan kanun maddelerinden⁷ ve son olarak cezai sorumluluklarını konu alan kanun maddelerinden⁸ kaynaklı olabilmektedir.

3 Ayrıntılı bilgi için bakınız: 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Madde: 2, 13.06.1989 tarihli, 20194 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20194.pdf>

4 Ayrıntılı bilgi için bakınız: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Madde: 27., 28., 50., 03.01.1990 tarihli, 20391 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20391.pdf>; Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerce Tutulacak Defter ve Kayıtlar ile Meslek Mensuplarının Bildirim Mecburiyeti Hakkında Yönetmelik, Madde: 5-13, 15.07.1992 tarihli, 21285 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21285.pdf>

5 Ayrıntılı bilgi için bakınız: Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Vergi Usul Kanunu’nun Mükerrer 227. Maddesine Göre İmzalanacak Vergi Beyannamelerinde Uyulacak Esaslara İlişkin Mecburi Meslek Kararı, Madde 3 ve 4., 18.10.2001 tarihli, 24557 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/10/20011018.htm>

6 Ayrıntılı bilgi için bakınız: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Madde: 227, 10.01.1961 tarihli, 10703 Sayılı Resmi Gazete web sitesi, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10703.pdf>; 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde: 7 ve 557 14.02.2011 tarihli, 27846 Sayılı Resmi Gazete, <https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2011-02-14>

7 Ayrıntılı bilgi için bakınız: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, Madde: 471, 04.02.2011 tarihli, 27836 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm>

8 Ayrıntılı bilgi için bakınız: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Madde: 344., 351., 352., 353., 355 ve 359., 10.01.1961 tarihli, 10703 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10703.pdf>

Bu çalışmada öncelikle SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları ile ilgili yaşadıkları sorunlar geçmişte yapılan araştırmalar/çalışmalar bağlamında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmada daha sonra, Denizli ilinde yapılan araştırma ile SMMM meslek mensuplarının sorunlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümü ise, bu araştırma kapsamında tespit edilen sorunların geçmişte yapılan araştırma sonuçları ile karşılaştırılması ve söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacı taşımaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Yapılan birçok akademik araştırmada/çalışmada SMMM’lerin vergi mükellefleri adına yerine getirdikleri ödevler kapsamında yaşadıkları ortak sorunlar belirlenmiş ve çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir. Bu ortak sorunların en önemlilerini; “SMMM’lerin sürekli kendilerini yenilemeleri ve güncel tutmaları ile ilgili eğitim sorunları”, “mali müşavirlerin yapmış oldukları görevlerin ve vermiş oldukları hizmetlerin toplumda yanlış algılanması ile ilgili sorunlar”, “haksız rekabet sorunları (asgari ücret tarifesinin düşüklüğü, asgari ücret tarifesinin altında ücret teklifi, ücret

tahsilatında yaşanan problemler)”, “bürokratik işlemlerin yoğunluğu ve yavaşlığı ile kamu kurumları ile ilişkilerden kaynaklanan sorunlar”, “mevzuatın sürekli/sık değişmesi, karışık olması ile ilgili sorunlar”, “çalışma sürelerinin uzunluğu, yoğun iş stresi ve kapasitesinin üzerinde iş kabulünden kaynaklanan sorunlar”, “etik kurallarla ilgili sorunlar”, “meslek mensuplarının kariyer ilerlemesi ile ilgili sorunlar”, “belgesiz, ehil olmayan, kaçak ve korsan olarak mesleği ifa edenler ile ilgili sorunlar”, “meslek mensuplarının mükellefleri ile ilişkilerinden kaynaklanan sorunlar”, “teknolojik gelişmeler konusunda yaşanan sorunlar”, “vergi kayıp kaçakları (kayıt dışı ekonomi) ile ilgili yaşanan sorunlar” ve “mükelleflerin eğitim ve bilinç düzeyinin düşük olması ile ilgili sorunlar” olarak ifade etmek mümkündür (Hepaksaz, 2018: 239-243; Arslan, 2022: 8-14; Taşçı, 2019: 74-76; Akgün, 2018: 16-22; Güçlü, 2007: 25-29; Akpınar ve Küçüköksel, 2020: 47-52).

SMMM meslek mensuplarının görevleri bağlamında yaşadıkları sorunlara ilişkin yapılan araştırmalar/çalışmalar Tablo 1’de detaylıca sunulmuştur.

Tablo 1. Meslek Mensuplarının Görevleri Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar

SMMM MESLEK MENSUPLARININ SORUNLARI	YAZAR/ YAZARLAR	ARAŞTIRMA SONUÇLARI
EĞİTİM SORUNLARI	Banar ve Ekergil (2010); Işık vd. (2015); Aydemir (2015); Öztürk ve Şimşek (2017); Alvi Mohsin (2017); Ede ve Karahan (2020)	Yapılan çalışmalar; muhasebe meslek mensuplarının müşteri memnuniyeti açısından sürekli ve nitelikli bir eğitim almalarının gerekli olduğunu, bunun özellikle mesleklerini icra ederken kullanmak zorunda oldukları yeni teknoloji ve bilgiye dayalı yazılım programlarının kullanmaları açısından bir gereklilik olduğunu ortaya koymuştur. Ancak yine yapılan çalışmalarda meslek mensuplarının kendilerine bu konuda yeterince zaman ayırmadıkları gibi meslek içi eğitim çalışmalarına da katılamadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda katılımcılar, üniversitelerde verilen eğitimlerin yetersiz olduğunu ve uygulama ile uyuşmadığını sorun olarak ifade etmişlerdir.
YANLIŞ ALGILANMA SORUNU	Kalaycı ve Tekşen (2006); Yayla (2007); Biyan (2012); Yıldırım ve Güney (2012), Alvi Mohsin (2017); Üstüntaş Aratoğlu (2020)	Yapılan çalışmalarda mükellefler arasında en az vergi ödeten muhasebecinin en iyi muhasebeci olduğu algısının, meslek mensuplarının rahatsız olduğu sorunların başında geldiği belirlenmiştir. Meslek mensupları, mükelleflerin muhasebeyi/muhasebeciyi gereksiz görmelerinin bir sonucu olarak mesleklerine toplumda yeterince saygı duyulmamasını da ayrı bir sorun olarak ifade etmişlerdir.

HAKSIZ REKABET SORUNU	Uzay ve Güngör Tanç (2004), Kalaycı ve Tekşen (2006); Alagöz ve Ceran (2007); Bilen (2008); Biyan (2012); İbrahimioğlu vd. (2014); Gündüz ve Özen (2016); Çelik ve Şendurur (2020)	Yapılan çalışmalarda muhasebe meslek mensuplarının en önemli sorunlarından birinin, mükelleflerden ücretlerini tahsil edememeleri olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda meslek mensupları, meslektaşlarının asgari ücretin altında diğer bir deyişle olması gerekenden daha ucuza defter tuttuğunu, bunun da haksız rekabete sebep olduğunu belirtmişlerdir. Meslek mensuplarına göre aldıkları ücret emeklerini karşılamamaktadır.
BÜROKRATİK İŞLEMLERİN YOĞUNLUĞU VE KAMU KURUMLARI İLE İLİŞKİLERDE YAŞANAN SORUNLAR	Alagöz ve Ceran (2007); Bilen (2008); Özulucan vd. (2010); Karcıoğlu ve Yazarkan (2011); Yıldırım ve Güney (2012); Aydemir (2015); Öztürk ve Şimşek (2017)	Yapılan çalışmalarda meslek mensupları; vergi daireleri, SGK, mahalli idareler vb. kamu kurumları ile ilgili olan işlemlerde yasal düzenlemelerin çok fazla olmasının ve bu yasal düzenlemelerin de çok sık değişikliğe uğramasının uygulama aşamasında karmaşaya yol açtığını, bunun da çözülmesi gereken önemli bir sorun olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda söz konusu yasal düzenlemelerin, uygulama aşamasında herhangi bir hata ve/veya düzensizlik yaşanması durumunda meslek mensuplarının bir takım cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalma olasılıkları da onlar için önemli bir sorundur. Vergi dairelerinde çalışan bazı kişilerin muhasebe bilgisinin yetersiz olması da meslek mensupları tarafından önemli bir sorun olarak gösterilmiş, bu yüzden de hizmet alma konusunda problemler yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca bazı meslek mensuplarına göre, devlet dairelerindeki bazı işlemlerde evrakların aslının istenmesi veya vekâlet kabul edilmemesi de önemli bir sorundur. Kamu kurum ve kuruluşlarından yeterince bilgi alamamak ve bu kurum ve kuruluşlarda çalışan bazı kişilerin muhasebecilere karşı ön yargılı tutumları da meslek mensuplarının bu başlık altında değindiği diğer hususlar olmuştur. Son olarak, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kişilerin mali müşavirleri kendi çalışanları gibi görmeleri ve kendilerinin yapması gereken işleri meslek mensuplarından beklemeleri de bu başlık altında ifade edilen diğer bir sorundur.
MEVZUAT ENFLASYONUNDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	Kalaycı ve Tekşen (2006); Alagöz ve Ceran (2007); Özulucan vd. (2010); Biyan (2012); Aydemir (2015); Öztürk ve Şimşek (2017); Üstüntaş Aratoğlu (2020)	Yapılan çalışmalarda meslek mensuplarının çoğu, kanunlarda sık sık yapılan değişiklikleri takip edemediklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda yeni düzenlemelerle artan iş yükü de kendileri için önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Mevzuatın sık sık değişmesinin/yeni düzenlemeler getirilmesinin yanı sıra söz konusu bu düzenlemelerin karmaşık olması/anlaşılamaması da meslek mensuplarının sorun olarak belirttiği bir diğer konudur. Diğer bir deyişle çıkarılan kanunların, yönetmeliklerin, tebliğlerin, genelgelerin, sirkülerin vb. düzenlemelerin yeterince açıklayıcı /anlaşılr olmaması bu yüzden de uygulamada karışıklığa yol açması, meslek mensuplarının mevzuatla ilgili yaşadıkları önemli bir sorundur.

İŞ YAŞAMINDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	Uzay ve Güngör Tanç (2004); Yayla (2007); Yıldırım (2007); Gökgöz ve Zeytin (2012); İbrahimoglu vd. (2014); Aydemir (2015); Öztürk ve Şimşek (2017); Çelik ve Şendurur (2020)	Yapılan araştırma sonuçlarına göre meslek mensupları, görev ve sorumluluklarının çok fazla olduğunu diğer bir deyişle iş yüklerinin her geçen gün arttığını hatta bu yüzden de özel yaşamlarına yeterince zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda çok fazla olan ve giderek artan iş yükleri, stresli bir ortamda çalışmalarına sebep olmakta bu yüzden de meslek mensupları ciddi sağlık problemleri yaşayabilmektedirler. Bazı meslek mensupları ise, iş yüklerinin fazla olmasından dolayı mevzuatı yeterince takip edememekte, aynı zamanda kendilerini mesleki anlamda geliştirmek için zaman ayıramamaktadırlar.
ETİK KURALLARLA İLGİLİ YAŞANAN SORUNLAR	Kutlu (2008); Kısakürek ve Alpan (2010); Yıldız (2010); Çetin ve Şahin Dağlı (2014); Yılmaz, Yıldırım ve Bahar (2015); Özçelik ve Angı (2017); Yel (2018)	Yapılan araştırmalarda meslek mensuplarının iş hayatı içerisinde çok fazla etik ikilem yaşadıkları durumların olduğu tespit edilmiş, diğer bir deyişle bazı durumlarda etik dışı davrandıkları belirlenmiştir. Bir araştırmada meslek mensuplarını etik dışı davranışlara yönlendiren birinci derecede önemli baskı grubunun mükellefler olduğu tespit edilmiş bunu sırasıyla yasaların, meslek üyelerinin, toplumun değer yargılarının, kamu kurumlarının ve meslek odasının takip ettiği belirlenmiştir. Bazı meslek mensuplarına göre ise etik dışı davranışlarda, kişilerin çok fazla para kazanma tutkusu, ahlaki zayıflığı ve eğitim eksikliği önemli etkenlerdir. Yapılan diğer bir araştırmada, mali denetim yetersizliği, kamudaki kayırmalar, kayıt dışı ekonomi, ekonomik istikrarsızlık ve meslek mensupları arasındaki politik ve siyasi görüş farklılıkları da etik dışı davranılmasının sebepleri arasında gösterilmiştir. Bir diğer araştırma sonucunda ise, meslek etiğine uyulmasında; meslek örgütünün denetimlerinin, cezai yaptırımların, vicdani yaptırımların, dini inançların ve kültürel çevre ile ilgili değerlerin etkisinin büyük olduğu belirlenmiştir.
KARİYERDEKİ YAVAŞ İLERLEMEDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR	Terzi (2010); Gökgöz ve Zeytin (2012); Aydemir (2015); Gülçin (2018)	Yapılan bir çalışmada, “muhasabe mesleğinin Türkiye’de artık profesyonel bir kimlik kazandığı” ifadesi katılımcılar tarafından kabul edilmemiştir. Bu bağlamda meslek mensuplarının kariyer ilerlemesi hakkında endişe duydukları diğer bir deyişle, kariyerdeki ilerleme konusunda çok da umutlu olmadıkları anlaşılmaktadır. Bazı meslek mensupları ise, meslekte yükselmek için çok fazla sınavın olduğunu belirtmiş ve bu yüzden de kariyerde ilerleme endişesi duyduklarını ifade etmişlerdir. Bazı meslek mensuplarına göre, muhasebe mesleği cazibesini giderek yitirmekte ve bu yüzden kariyer ilerlemesi ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır.
BELGESİZ, EHİL OLMAYAN, KAÇAK VE KORSAN OLARAK MESLEĞİ İFA EDENLERLE İLGİLİ SORUNLAR	Yayla (2007); Bilen (2008); İbrahimoglu vd. (2014); Aydemir (2015); Kızıl, Aslan ve Kızay (2019); Çelik ve Şendurur (2020)	Meslek mensuplarına göre, korsan (belgesiz) muhasebecilik yapanlar ve aynı zamanda mesleki yeterliliği olmayan kişilerin mesleği ifa etmesi önemli bir sorundur. Bu bağlamda yetkisiz ve mesleki yeterliliği olmayan kişilerin muhasebe mesleğini yapması hem haksız rekabeti artırmakta hem de mesleki kaliteyi düşürmektedir. Bazı meslek mensuplarına göre ise, mesleğe giriş için yeni bir yasal düzenleme getirilmeli ve söz konusu bu yasal düzenleme ile mesleğe girişler zorlaştırılmalıdır. Bir araştırmada ise meslek mensupları, bazı meslektaşlarının diplomalarını ve belgelerini işin ehli olmayan kimselere kiraya verdiklerini ifade etmiş ve bu konuda da denetimlerin ve cezaların artırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

MÜKELLEFLERLE İLİŞKİLERDE YAŞANAN SORUNLAR	Alagöz ve Ceran (2007); Özulucan vd. (2010); İbrahimoğlu vd. (2014); Tugay ve Tekşen (2014); Deran ve Beller (2017); Kızıl, Aslan ve Kızay (2019)	Yapılan araştırma sonuçlarına göre, mükelleflerle yaşanan en önemli sorunlardan birinin, bilgi ve belge akışı ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Diğer bir deyişle, mükelleflerin bilgi ve belgelerini zamanında ve eksiksiz ulaştırmamaları meslek mensuplarının mükelleflerle yaşadığı en önemli sorunlardan biridir. Aynı zamanda mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri, muhasebecilere olan güvensizlikleri ve yine mükelleflerin muhasebecilerden kanun/usul dışı isteklerde bulunmaları da meslek mensuplarının mükellefleri ile ilişkilerinde yaşadıkları diğer önemli sorunları oluşturmaktadır. Bazı araştırma sonuçlarında ise, mükelleflerin meslek mensuplarının üstlendikleri sorumluluklardan ve yaşadıkları sorunlardan habersiz oldukları tespit edilmiş ve mükelleflerin meslek mensupları ile oluşturdıkları resmi (yazılı) kurallara uymamalarının önemli bir sorun teşkil ettiği belirlenmiştir.
TEKNOLOJİK GELİŞMELER KONUSUNDA YAŞANAN SORUNLAR	Tetik, Kınay ve Çiğer (2008); Özyürek (2009); Yıldırım ve Güney (2012); Gökgöz ve Zeytin (2012); Deran ve Beller (2017)	Yapılan bir araştırmada meslek mensupları; elektronik haberleşme, veri entegrasyonu, ve mükelleflerin kendi bilgilerine erişim olanağının sağlanması gibi konularda da teknolojiden yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir diğer araştırmada ise, meslek mensuplarının kırtasiye masraflarının azalması, bürokrasinin azalması ve meslek mensupları ile idare arasındaki iletişimin daha sağlıklı olması açısından Elektronik Vergi Dairesi Otomasyon (EVDO) programının kendi kullanımlarına açılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda araştırmalarda, gelişen ve değişen teknolojik uygulamalara yönelik olarak bilgilendirme toplantılarının ve eğitim seminerlerinin meslek odaları tarafından daha sık verilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.
KAYIT DIŞILIK YÖNÜDEKİ BASKILARDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	Kalaycı ve Tekşen (2006); Yıldız (2010)	Yapılan araştırmalarda meslek mensupları, mükelleflerin sahte belge düzenleme ve kullanma yönünde çok fazla istekte bulunduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda mükellefler kendi çıkarlarını yasalardan ve etik değerlerden daha üstün tutmaktadırlar.
MÜKELLEFLERİN EĞİTİM VE BİLİNÇ DÜZEYİNİN DÜŞÜK OLMASI İLE İLGİLİ SORUNLAR	Yıldırım ve Güney (2012); Deran ve Beller (2017); Öztürk ve Şimşek (2017); Çelik ve Şendurur (2020)	Yapılan bazı araştırmalarda, mükelleflerin muhasebe konusunda yeterli eğitim ve bilince sahip olmadığı bu yüzden de muhasebeyi gereksiz gördükleri tespit edilmiştir. Bazı araştırma sonuçlarında ise, mükelleflerin muhasebeye sadece vergi boyutu ile yaklaştığı ve muhasebe süreçleri hakkında da detaylı bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda meslek mensuplarına göre, mükellefler muhasebe süreçleri ve bu süreçlerde kendilerine düşen sorumluluklar konusunda eğitilmiş ve bilinçli olmalıdırlar.

SMMM meslek mensupları ile ilgili yapılan akademik çalışmaların/araştırmaların sonuçları göstermektedir ki meslek mensupları; mükellefler ile aralarında imzalanan vekâlet sözleşmesine istinaden ve ilgili kanun maddeleri sebebiyle üstlendikleri sorumluluklar konusunda da ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. SMMM meslek mensuplarının sorumlulukları bağlamında yaşadıkları sorunlara ilişkin bugüne kadar yapılan araştırma/çalışma sonuçları Tablo 2.'de detaylıca sunulmuştur.

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Sorumlulukları Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar

SMMM MESLEK MENSUPLARININ SORUNLARI	YAZAR/ YAZARLAR	ARAŞTIRMA SONUÇLARI
SMMM MESLEK MENSUPLARININ SORUMLULUKLARI BAĞLAMINDA YAŞADIKLARI SORUNLAR	Kalaycı ve Tekşen (2006)	Araştırma sonucunda, meslek mensuplarının Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden (TÜRMOB) beklentilerinin başında sorumluluklarının azaltılması amacıyla konu ile ilgili kurumlarla istişare sıklığının artırılması gelmektedir. Meslek mensupları, mesleklerinin icrasına ilişkin sorumluluklarının çok olduğunu, hatta yoğun iş akışında çalıştıkları için hata yapma olasılıklarının arttığını ve bu hataların cezai müeyyidelerinin ağır olduğunu belirtmişlerdir.
	Tugay ve Tekşen (2014)	Araştırma sonucuna göre meslek mensuplarının, "muhasebecilerin sorumluluklarının biraz azaltılması için ilgili kurumlarla istişare edilmesi" yönünde TÜRMOB'dan talepleri bulunmaktadır.
	Kaya (2015)	Araştırma sonuçlarına göre meslek mensupları, VUK madde 227'ye göre imzaladıkları vergi beyannamelerinde yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve belgelere uygun olmaması durumunda; vergi, ceza ve gecikme faizlerinden mükellefle birlikte sorumlu tutulmayı sorun olarak belirtmişlerdir.
	Atabay (2016)	Yapılan araştırmada, muhasebe meslek mensupları arasında işkoliklik olarak adlandırılabilir "iş mükemmeliyetçiliği" düzeyinin abartılı bir boyuta ulaştığı görülmüştür. Muhasebe meslek mensuplarının yasal sorumluluklarının çok fazla olması ve bu sorumlulukları zamanında ve doğru olarak yerine getirmemeleri halinde cezai yaptırımlarla karşılaşacak olmaları, onların işkoliklik (mükemmeliyetçilik) düzeyini dolayısıyla da iş stresini arttırmaktadır.
	Katkat Özçelik (2018)	Araştırma sonuçlarına göre muhasebe meslek mensupları, devletin muhasebecilere angarya işler yüklediğini ve bu konuda TÜRMOB'un muhasebecilerin yanında olmadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda denilebilir ki, meslek mensupları devletin de kendilerine başka işler yükleyerek sorumluluk vermesini bir sorun olarak görmektedirler.
	Kızıl, Aslan ve Kızay (2019)	Araştırma sonucuna göre meslek mensupları, sorumluluklarının fazla olmasına rağmen, kazançlarının düşük olmasını mesleki bir sorun olarak görmektedirler.
	Çeltikli (2019)	Araştırma sonucunda meslek mensupları, birçok beyannamenin sıklıkla verilmesinin hizmet kalitesini düşürdüğünü belirtmişlerdir. Aynı zamanda meslek mensupları yanlış beyanda bulunmanın cezasının çok yüksek olduğunu ve bu sebepten dolayı maddi sorumluluklarının çok ağır olduğunu ifade etmişlerdir.
	Çelik ve Şendurur (2020)	Araştırma sonucuna göre katılımcı meslek mensupları, yaptıkları hataların karşılığındaki yaptırımları kabul etmekte ancak, mükelleflerden kaynaklanan hataların sorumluluğunu almak istemediklerini belirtmektedirler.
	Akpınar ve Küçüköksel (2020)	Araştırma sonucuna göre meslek mensupları, mali mevzuat harici çıkarılan yasalardan da sorumlu olduklarını ve bunun da ek iş yükü yarattığını belirtmişlerdir.
	Yanık, Toptan ve Yıldız (2023)	Araştırma sonuçlarına göre muhasebe meslek mensupları, sorumluluklarının sınırlandırılması gerektiğini düşünmektedirler. Bu bağlamda da Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan beklentileri söz konusudur.
	Gümüş ve Karaca (2024)	Araştırma sonucuna göre muhasebe meslek mensuplarının, meslek kuruluşlarından sorumluluklarının yeniden belirlenmesi şeklinde beklentileri bulunmaktadır.

Bu araştırma kapsamında geçmişte yapılan çalışmalardan farklı olarak, Denizli ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren SMMM meslek mensupları ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görev ile sorumlulukları bağlamında yaşadıkları sorunlar derinlemesine mülakat yöntemi ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yaşanan sorunları detaylı bir şekilde araştırması ve bu sorunlara ilişkin uygulanabilir çözüm önerileri de sunması bakımından oldukça önemli ve ulusal literature katkı sağlayacağı öngörülen bir çalışmadır.

DENİZLİ İL ARAŞTIRMASI

YÖNTEM

SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları bağlamında yaşadıkları sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, kullanılan verileri tüm açıklığı ile ortaya koyabilmek adına Denizli ilinde ve Denizli SMMM Odasına kayıtlı bağımsız olarak faaliyet gösteren 20 (yirmi) SMMM meslek mensubu ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilerek derinlemesine mülakatlar yapılmış ve konu ile ilgili nitel verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma kapsamındaki 20 (yirmi) SMMM meslek mensubuna kartopu yöntemi kullanılarak ve yarı yapılandırılmış soru formu aracılığı ile ulaşılmıştır.

1'i kadın, 19'u erkek katılımcının yaşları 37 ile 66 arasında değişmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, toplam 20 katılımcıdan 1 tanesinin lise, 16 tanesinin lisans, 3 tanesinin yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların mesleki deneyim süreleri incelendiğinde ise toplam 20 katılımcıdan 2 tanesinin 11-20 yıl arasında mesleki deneyime sahip olduğu belirlenirken, 18 tanesinin 20 yıldan fazla deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir.

NİTEL VERİLERE DAYANAN BULGULAR

Araştırma kapsamında; SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları bağlamında yaşadıkları sorunlar aşağıda detaylandırılan 5 (beş) farklı kategoride incelenmiştir.

Vergi Yasalarına İlişkin Sorunlar

Bilindiği üzere vergi yasalarında tüm dünyada gerekli olduğu ölçüde değişikliğe/güncellemeye gidilebilmektedir.

Bu değişikliklerin/güncellemelerin en önemli nedeni hiç şüphesiz ki değişen ekonomik koşullardır. Ancak ülkemizde bu değişikliklerin/güncellemelerin çok sık olması ve dolayısıyla da karışıklığa sebep olması SMMM meslek mensupları açısından önemli bir sorun olarak ifade edilmektedir. Nitekim yapılan saha araştırmasında, meslek mensuplarının vergi yasalarından kaynaklı sorunlar kategorisinde en çok üzerinde durdukları konu, mevzuatın sık değişmesi ve dolayısıyla karışıklığa sebep olması hususu olmuştur.

Aynı zamanda, SMMM meslek mensupları açısından değişen/güncellenen vergi yasalarının ne kadar uygulanabilir olduğu konusu önem taşımaktadır. Yapılan saha araştırmasının sonuçlarına göre; SMMM meslek mensuplarının vergi yasalarından kaynaklanan problemlerinin başında değişen mevzuatın yeterince uygulanabilir olmaması gelmektedir. Kısaca vergi yasalarında yapılan değişiklik çözümden ziyade yeni sorunlara ve karmaşalara yol açabilmektedir.

VUK mükerrer madde 227'ye göre "Maliye Bakanlığı vergi beyannamelerini 3568 sayılı kanuna göre yetki almış serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir veya yeminli mali müşavirler tarafından imzalanması mecburiyetini getirmeye, bu mecburiyeti beyanname çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulamaya yetkilidir. Bu fıkra hükmüne göre ise beyannameyi imzalayan meslek mensupları imzaladıkları beyannamelerde yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu kayıtların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmamasından dolayı ortaya çıkan vergi ziyaına bağlı olarak salınacak vergi, ceza, gecikme faizlerinden mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmaktadırlar." VUK'ta yer alan mükerrer madde 227'deki bu ifadeye istinaden SMMM'ler açısından, mükellefin muhasebe işlemlerinden dolayı müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmak bazı durumlarda sorun teşkil etmektedir. Çünkü vergi beyannamelerinin imzalanması konusunda yapılan uygunluk denetimi "sınırlı uygunluk denetimi" olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle, SMMM meslek mensupları, vergi beyannamelerinde yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu defter kayıtlarının dayanağını oluşturan belgelere uygunluğunu araştırmak zorunda olup, belgelerin yanıltıcı

olup olmadığının araştırılması bu uygunluk denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak bu konu çoğu zaman SMMM meslek mensupları ve vergi idaresi arasında bir ikilem oluşturmakta, hatta bazı durumlarda söz konusu mevzu yargıya intikal ettirilmektedir. Sonuç olarak mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olma konusu SMMM meslek mensupları açısından sorun teşkil etmektedir.

Ayrıca, günümüzde yeni çıkarılan birçok vergi yasası sonucunda SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumluluk alanları genişlemiş ve iş yükleri de artmıştır. Dolayısıyla yapılan bu saha araştırmasının sonucunda, SMMM meslek mensuplarının önemli bir sorun olarak beyan ettikleri diğer bir konunun da vergi yasalarının her geçen gün SMMM meslek mensuplarına daha fazla görev ve sorumluluk yüklemesiyle beraber iş yüklerinin artması olduğu belirlenmiştir.

SMMM meslek mensuplarına göre görev ve sorumlulukları bağlamında vergi yasalarına ilişkin bir diğer sorun ise, vergi yasalarının yeteri kadar açıklayıcı olmaması, yoruma açık olması ile ilgilidir. Çeşitli vergi yasalarında bazı maddeler yeteri kadar açıklayıcı olmamakla birlikte, farklı kişiler tarafından farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Farklı yorumlanan vergi yasalarının uygulanması aşamasında ise sorunlar ortaya çıkmakta ve SMMM meslek mensupları arasında uygulama birliğinin olmasına engel teşkil etmektedir.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarından (GİB, Defterdarlıklar, Vergi Dairesi Müdürlükleri, SGK vb.) Kaynaklanan Sorunlar

Mevzuat tek ve tüm vergi daireleri için aynı yasal düzenlemeler geçerli olmasına rağmen, uygulama aşamasında farklılıkların olması SMMM meslek mensupları tarafından önemli bir sorun olarak ifade edilmektedir. Türkiye'nin değişik illerinde yer alan vergi daireleri arasında uygulama farklılıklarının olmasının yanı sıra, aynı il içinde bulunan vergi dairelerinde bile uygulama aşamasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Nitekim yapılan saha araştırması kapsamında katılımcılar tarafından söz konusu hususun ciddi bir sorun teşkil ettiği ifade edilmiştir.

SMMM meslek mensupları, mükelleflerin işlemleri dolayısıyla kamu kurum ve kuruluşlarına gittiklerinde buralarda çalışan memurlarla ilgili çeşitli problemler yaşayabilmektedirler. Yaşanan bu problemlerden bazıları; ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında konunun uzmanı, bu işin eğitimini almış kişilerin görev yapmamasından kaynaklı olup, bazı durumlarda ise yine bu kurum ve kuruluşlarda çalışan memurların işlem yapma konusunda fazla yetkilerinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bazı durumlarda ise sorun, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan, işin asıl muhatap kişisiyle iletişim kuramamaktan kaynaklanmaktadır.

İnternet kullanımının yaygınlaşması ile beraber SMMM meslek mensuplarının bizzat kamu kurum ve kuruluşlarında yapmış olduğu çoğu işlem dijital ortama taşınmaya başlamıştır. Dijital/elektronik ortama geçilmesi birçok muhasebe sürecinin tamamlanması açısından kolaylık sağlamanın yanı sıra, bazı sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunlardan bazıları ise; kamu kurumlarında çalışan memurların iş yükünün azalmasıyla, SMMM meslek mensuplarının iş yüklerinin artması, gerekli web sitelerinin olması gerektiği gibi standart bir şekilde oluşturulamaması dolayısıyla web siteleri arasında karmaşanın ortaya çıkması ve web uygulamaları için gerekli internet altyapısının yetersiz olması şeklinde ifade etmek mümkündür. Nitekim saha araştırması kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda bu sorunların varlığı hakkında daha detaylı bilgiye ulaşılmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurların mevzuatı yeteri kadar takip etmemeleri ve dolayısıyla mevzuat hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bunların sonucu olarak da kendilerine danışan kişileri daha üst kurumlara yönlendirmeleri de, SMMM meslek mensupları açısından önemli birer sorun haline gelmektedir. Ayrıca bazı durumlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurların yeni çıkan uygulamalar konusunda da geride kalması/bilgi eksikliğinin olması da SMMM meslek mensuplarının işini zorlaştırmakta ve çözülmesi gereken bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İlgili kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan bazı memurların SMMM meslek mensuplarına karşı tutum ve davranışları da söz konusu meslek mensupları açısından sorun teşkil etmektedir.

Meslek Örgütlerine (Denizli SMMM Odası, TÜRMOB) İlişkin Sorunlar

3568 sayılı meslek yasasında da belirtildiği üzere odaların ve birliğin (TÜRMOB) görevlerinden biri de; SMMM ve YMM mesleklerinin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmesini sağlamak ve mesleğin geliştirilmesi ile ilgili diğer çalışmaları yapmaktır. Bu bağlamda, odalar ve TÜRMOB tarafından farklı zamanlarda, çeşitli eğitimler düzenlenmektedir. Ancak bazı durumlarda düzenlenen bu eğitimler yetersiz kalmakta, bazı durumlarda ise eğitimin planlanması gecikmektedir. Eğitimlerin çok aktif ve verimli geçmemesi de SMMM meslek mensuplarının eğitimlerle ilgili sorun olarak gördüğü bir diğer konudur.

Ayrıca, 3568 sayılı meslek yasasında da belirtildiği üzere odaların ve TÜRMOB'un en önemli görevlerinden biri, meslek mensuplarının sorunlarını dinleyerek gerekli ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ancak, yapılan bu saha araştırmasına katılan birden çok katılımcı, odaların ve TÜRMOB'un meslek mensuplarının sorunlarını çözmede ve gerekli hizmetleri verme konularında yetersiz kaldığını beyan etmişlerdir.

Meslek odalarında ve TÜRMOB'da görev alacak üyelerin belirli bir bilgi birikimine ve tecrübeye sahip kişilerden oluşması önemli bir konudur. Çünkü görev alanların mesleğin sorunlarını ve meslekte çözülmesi gereken konuları çok iyi bilmesi ve diğer üyeleri temsil edebilecek düzeyde olması gerekmektedir. Ancak bazı durumlarda gerek meslek odalarında gerekse TÜRMOB'da yeterli tecrübeye ve bilgi birikimine sahip olmayan üyeler görev alabilmekte ve bu durum da temsil edilen diğer SMMM meslek mensupları açısından ciddi sorunlar oluşturabilmektedir.

Aynı zamanda, meslek odalarının görev ve sorumluluklar ile ilgili herhangi bir sorun olduğunda ve bu sorunun çözümü için yetkili mercilere başvurması gerektiğinde ya da mesleki konularda yine yetkili mercilere görüş ve öneri bildirilmesi gerektiğinde, söz konusu yetkili mercilerle odalar/meslek mensupları arasındaki iletişimi TÜRMOB sağlamaktadır. Ancak, TÜRMOB'un yetkili mercilerle odalar/meslek mensupları arasında görüş/öneri alışverişini sağlarken yaşamış olduğu sorunlar da mevcuttur. Nitekim yapılan bu saha araştırmasında bazı katılımcılar,

TÜRMOB'un meslek mensuplarının kendilerine danışarak yasama organına ilettikleri görüş ve önerileri hakkında sorun yaşadığını beyan etmişlerdir.

Mükelleflere İlişkin Sorunlar

Mükelleflerin yapmış oldukları ve muhasebe süreçlerini ilgilendiren bazı işler konusunda SMMM meslek mensuplarının iş sahibi mükellefleri bilgilendirmesi ve yanlış olan durum ve süreçlerle ilgili de uyarması gerekmektedir. SMMM meslek mensuplarının yapmış oldukları uyarıların, mükellefler tarafından dikkate alınmaması ve dolayısıyla mükellefler tarafından gerekli saygınlığı ve itibarı göremediklerini düşünmeleri, söz konusu meslek mensupları tarafından ciddi bir sorun olarak algılanmaktadır.

SMMM meslek mensupları, mükelleflerin kendilerine sunmuş olduğu bilgi ve belgeler aracılığı ile muhasebe kayıtlarını tutmakta ve sonucunda gereken finansal tabloları ve beyannameleri hazırlayabilmektedirler. Diğer bir deyişle, mükelleflerden gelen bilgi ve belgelerle, SMMM meslek mensupları gereken muhasebe işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Ancak söz konusu bilgi ve belge aktarımının doğru ve zamanında yapılmaması, hem meslek mensuplarının işlerini aksatmakta yani doğru işlem ve sonuçlar çıkarmalarına engel olmakta hem de zaman zaman devletin vergi gelirlerinin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu durum, SMMM meslek mensupları açısından mükellefleriyle yaşadıkları bir soruna dönüşmektedir.

Mükelleflerin vergi yasaları konusundaki eğitim ve bilinç düzeylerinin düşük olması, SMMM meslek mensupları açısından ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Çünkü vergi yasaları konusunda eğitimsiz ve bilinçsiz olan mükellefler hem meslek mensuplarının işlerini zorlaştırmakta hem de devletin elde edeceği vergi gelirlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda, SMMM meslek mensupları ve gerektiğinde diğer meslek odaları her ne kadar ödenmesi gereken vergiler konusunda (gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi gibi) tüm mükelleflerini bilgilendirse de söz konusu mükelleflerin bazılarının bu durumu önemsememeleri/gereksiz görmeleri dolayısıyla vergi borçlarını ödeme konusunda isteksiz davranmaları SMMM meslek mensupları açısından bir sorun haline

gelmektedir. Mükelleflerin bilinçsiz olması, gerekli eğitimleri almamış olmaları ve muhasebecileri her işleriyle ilgilenmesi gereken kişiler olarak görmeleri, SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumlulukları dışındaki farklı işlerle de ilgilenmek zorunda kalmalarına sebep olmaktadır. Hatta bazı durumlarda meslek mensupları farklı işleri yapmaktan/angarya işleri üstlenmekten dolayı asıl işlerine gereken zamanı ayıramamakta ve fazladan mesai yapmak durumunda kalmaktadırlar.

Zaman zaman hükümet tarafından çıkarılan vergi afları ve matrah artırımları konusu bazı SMMM meslek mensupları ile mükellefleri arasında sorun yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü sık sık çıkarılan/çıkarılması beklenen vergi afları ve matrah artırımlarından dolayı, mükellef vergisini ödememek konusunda ısrar etmekte, aynı zamanda çıkarılacak matrah artırımlarının da bir kurtarıcı olacağını düşünerek yasal olarak olmaması gereken kayıt ve işlemleri SMMM meslek mensuplarına yaptırma konusunda tekliflerde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu konu, meslek mensuplarının mükellefleriyle yaşadıkları ve önemle üzerinde durdukları bir sorun olarak belirtilmekle birlikte, çoğu zaman vergi gelirlerini de olumsuz yönde etkileyen bir durum niteliği kazanmaktadır.

Diğer Temel Sorunlar

SMMM meslek mensuplarının bürolarında ve özel şirketlerin muhasebe finans departmanlarında, ticaret lisesi mezunları ve ticaret meslek lisesinde okumakta olan stajyerler çalışabilmektedir. Bu bağlamda, muhasebe eğitimin daha ortaöğretimde (lisede) başlamasıyla, kariyerine erken yaşta muhasebe alanında devam etmek isteyen öğrenciler/mezunlar SMMM meslek mensuplarının bürolarında ya da özel şirketlerin muhasebe-finance departmanlarında çalışmayı ve dolayısıyla okulda öğrendikleri teorik bilgiyi pratikte uygulamayı tercih edebilmektedirler. Ancak bu noktada SMMM meslek mensuplarının, ticaret meslek lisesinde okuyan stajyerler ve mezun çalışanlar ile ilgili olarak yaşadıkları bazı sorunlarda söz konusu olabilmektedir. Ticaret meslek liselerini eskiden olduğu gibi başarılı öğrencilerin tercih etmemesi ve söz konusu liselerde okuyan öğrencilerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadan mezun olmaları gibi durumlar, meslek mensuplarının meslek liseleriyle

ilgili en çok üzerinde durdukları hususları oluşturmaktadır. Bu konuya ilişkin olarak, Türkiye’deki üniversitelerin işletme, iktisat, maliye gibi lisans programlarından ve muhasebe ile ilgili meslek yüksekokullarından mezun olan kişilerle ilgili olarak da benzer sorunlar gündeme gelebilmektedir. Bu bağlamda söz konusu bölümlerden mezun olarak kariyerlerine muhasebe alanında devam etmek isteyen kişilerin yeterli bilgi birikimine sahip olmamaları ve okulda öğrendikleri teorik bilgiyi pratikte uygulayamamaları SMMM meslek mensuplarının bu başlık altında vurguladıkları diğer hususlar olmuştur.

SMMM meslek mensuplarının unvanlarından da anlaşılacağı üzere, muhasebe hizmetini vermelerinin yanı sıra bazı durumlarda mali müşavirlik/danışmanlık vasfını kullanarak bu hizmeti de vermeleri gerekmektedir. Ancak söz konusu meslek mensupları gerek muhasebe süreçleri anlamında iş yüklerinin çok fazla olmasından dolayı gerek mükelleflerin ve kamu kurum ve kuruluşlarının angarya işlerini üstlenmelerinden dolayı gerekse de toplumun kendilerini sadece muhasebe süreçleri anlamında kayıt tutan, finansal tabloları hazırlayan, beyanname tahakkuk ettirip vergi hesaplayan kişiler olarak algılamasından dolayı asıl işlerinden biri olan müşavirlik/danışmanlık hizmetini verememeyi bir sorun olarak görmektedirler.

SMMM meslek mensuplarının üstlenmiş olduğu görev ve sorumluluklar ile ilgili olarak herhangi bir mesleki hataya düşmeleri sonucunda, ağır cezai yaptırımlarla karşılaşma durumları söz konusudur. Bu açıdan bakıldığında SMMM meslek mensuplarının ve birlikte çalıştıkları yardımcı personellerin/stajyerlerin de işlerini yaparken çok dikkatli, titiz ve özverili olmalarının yanı sıra yeterli bilgi ve tecrübeye de sahip olmaları gerekmektedir. Bu sebepten dolayı da ilgili meslek mensupları beraber çalışacakları personellerin kalifiye (nitelikli) elemanlardan oluşmasına dikkat etmektedirler. Ancak durum bu şekilde olsa da SMMM meslek mensupları kalifiye eleman bulmakta zorlanmakta ve bunu da önemli bir meslek sorunu olarak görmektedirler. SMMM meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşılaştıkları önemli bir diğer sorun da bürolarda çalışan muhasebe elemanlarına yeterli ücret verememeleridir.

3568 sayılı meslek yasası ile bu mesleği bağımsız/

serbest çalışan olarak yapmanın şartları belirlense de (SMMM belgesi/ruhsatı alma zorunluluğu getirilse de) yine de mesleği kaçak veya korsan olarak, diğer bir deyişle SMMM ruhsatı sahibi olmadan yapmaya çalışan kişiler de bulunmaktadır. Mesleği bu şekilde ifa eden kişiler öncelikle gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmadıklarından, mükelleflerin muhasebe süreçleri konusunda risk oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda mesleki kaliteyi düşürmenin yanı sıra haksız rekabete de sebep olmaktadır. Dolayısıyla, mesleği bu şekilde ruhsatı/ belgesi olmadan ifa etmeye çalışan kişiler, diğer meslek mensupları ile toplumun muhasebe bilgisini kullanan diğer tarafları açısından önemli bir sorun teşkil etmektedirler.

SONUÇ

3568 Sayılı SMMM ve YMM Kanunu ile beraber muhasebe mesleği her ne kadar yasal statüye kavuşup bir düzen içerisinde yürütülmeye çalışılsa da her geçen gün mesleğe ilişkin farklı sorunlar gündeme gelmekte ve değişen ekonomik koşullar ve yasal düzenlemeler neticesinde bu sorunlar artarak devam etmektedir.

Bu sorunların neler olduğu yönünde çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada da Denizli ili özelinde yaşanan sorunlar ile diğer illerde yaşanan sorunların benzer sorunlar olup olmadığı tespit edilerek bu sorunlara çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda SMMM meslek mensuplarının sorunlarını belirlemek için Denizli ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren 20 (yirmi) meslek mensubu ile yüz yüze görüşmeler yapılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. SMMM meslek mensuplarının; vergi yasalarına ilişkin, kamu kurum ve kuruluşlarına ilişkin ve meslek örgütü ile mükelleflere ilişkin sorunlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada da katılımcı meslek mensupları, geçmiş araştırmaların sonuçlarına benzer nitelikteki sorunları tekrar dile getirmişlerdir. SMMM'lerin bu araştırma kapsamında belirtmiş oldukları sorunlarla geçmişte yapılan çalışmaların sonuçları karşılaştırıldığında; söz konusu meslek mensupları, geçmiş çalışmalarda çıkan sonuçlara benzer şekilde, vergi yasalarında sık sık yapılan değişiklikleri/güncellemeleri takip edememelerini, yine vergi yasalarının yeterince açıklayıcı/anlaşılır olmamasını, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlarla ilgili

yaşanan problemleri ve yine kamu kurum ve kuruluşlarında gereken saygınlığı/itibarını görememelerini önemli sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Geçmiş çalışmalarda da gündeme getirilen SMMM meslek mensuplarının; vergi yasalarından kaynaklı olarak mükellefle birlikte müşterek ve müteselsil sorumlu tutulması durumu, ilgili meslek mensupları tarafından bu araştırma kapsamında da önemle üzerinde durulan sorunlardan birini oluşturmaktadır. SMMM meslek mensupları, bu araştırma kapsamında da geçmiş araştırmalarda olduğu gibi, yaptıkları uyarıların mükellefler tarafından dikkate alınmamasını ve gereken saygınlığı görememelerini, mükelleflerden bilgi ve belge akışının yeterli ve gereken düzeyde olmamasını, yine mükelleflerin vergi yasaları konusundaki eğitim ve bilinç düzeylerinin düşük olmasını önemli sorunlar olarak dile getirmişlerdir. SMMM meslek mensupları yine geçmiş çalışmalarda çıkan sonuçlara benzer şekilde, üniversitelerde verilen eğitimlerin yetersiz kalmasını ve belgesi/ruhsatı olmayan kişilerin muhasebe mesleğini icra etmesini çözülmesi gereken mesleki sorunlar olarak ifade etmişlerdir.

Aynı zamanda geçmiş çalışmaların sonuçlarından farklı olarak bu çalışmada SMMM meslek mensupları; yeni çıkarılan/güncellenen vergi yasalarının gerektiği şekilde uygulanabilir olmamasını, kanun koyucu tarafından yeni çıkarılan/güncellenen yasalarla söz konusu meslek mensuplarına çok daha fazla iş yüklenmesini, kamu kurum ve kuruluşlarından olan vergi daireleri arasında uygulama farklılıklarının olmasını, dijital kamu kurumlarından/ elektronik ortamdan kaynaklı problemlerin çok sık yaşanmasını, meslek örgütlerinden olan odaların ve TÜRMOB'un düzenlenen eğitimler ve diğer hizmetler konusunda yetersiz kalmasını, yine meslek odalarında ve TÜRMOB'da mesleki tecrübesi/bilgisi yetersiz üyelerin görev almasını, SMMM meslek mensuplarının sorunlarının çözümü noktasında ve görüş ile önerilerinin yasama organına iletilmesi noktasında TÜRMOB'un gereken hizmeti sağlayamamasını meslekle ilgili önemli sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Yine geçmişte yapılan çalışmaların/araştırmaların sonuçlarından farklı olarak SMMM meslek mensupları, vergi aflarının ve matrah artırımlarının mükelleflerle olan ilişkilerini olumsuz etkilediğini belirtmişler ve diğer mesleki sorunlar konusunda da meslek liselerinden mezun olan çalışanların

ya da bu liselerde okuyan stajyer öğrencilerin eğitim ve bilgi seviyesinin düşük olduğundan, asıl işlerinden biri olan danışmanlık hizmetini veremediklerinden, kalifiye eleman bulamadıklarından ve muhasebe bürolarından çalışan kişilere verilen ücretlerin yetersiz kaldığından bahsetmişlerdir.

Bu çalışma kapsamında belirlenen mesleki sorunlara ilişkin olarak gerek ankete katılan meslek mensuplarının gerekse çalışma yazarları tarafından dile getirilen çözüm önerilerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- Vergi yasalarından kaynaklanan sorunlara ilişkin çözüm önerileri: Vergi yasalarının daha sade bir hale getirilmesi ve bu sayede yasa hükümlerinden etkilenen tüm taraflar arasında ortaya çıkan karmaşıklığın bertaraf edilmesi, aynı zamanda söz konusu yasaların kesin, net ve kalıcı bir şekilde çıkarılması, anlık olarak değişen, günü kurtaran vergi yasalarına ve uygulamalarına yer verilmemesi gerekmektedir. Bu konuda vergi yasalarının uygulanabilirliği konusunda yaşanan sorunların çözümüne istinaden, yeni çıkan yasalarla gelen bazı uygulamaların öncelikle pilot illerde denenmesi/uygulanması, sonra mevzuata geçirilmesi söz konusu olabilir. Vergi yasalarından kaynaklı müşterek ve müteselsil sorumluluk konusunda yaşanan sorunlara istinaden, SMMM meslek mensuplarının hak ve yetkilerinin de sahip oldukları sorumluluklar oranında genişletilmesi gerekmektedir. Çünkü SMMM meslek mensuplarının birçoğuna göre, meslekte yetkisiz sorumluluk söz konusudur ve bu sorun da ancak ya sorumlulukların azaltılması/sınırlandırılması ya da sahip olunan hak ve yetkilerin sorumluluklar oranında artırılması ile çözüme kavuşturulabilecektir. Kanun koyucu tarafından yeni çıkan yasalarla SMMM meslek mensuplarına çok fazla iş yüklenmesi sorununa ilişkin olarak, devletin vergi yasaları ve meslek kanunu aracılığı ile SMMM meslek mensuplarının çalışma usul ve esaslarını tekrar düzenlemesi gerekmektedir.

- Kamu kurum ve kuruluşlarından kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm önerileri: Vergi daireleri arasında farklı uygulamaların olması sorununa ilişkin olarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarında uygulama birliğini sağlaması gerekmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarında memurlarla ilgili yaşanan sorunlara

ve SMMM meslek mensuplarının gereken saygınlığı/ itibarı görememeleri sorunlarına istinaden, ilgili kurum ve kuruluşlarda liyakatli kişilerin görev yapması ve bu kurum ve kuruluşlarda çalışan kişilerin SMMM meslek mensuplarına yardımcı olması önem taşımaktadır. Dijital kamu kurum ve kuruluşlarından/elektronik ortamdan kaynaklanan sorunlara ilişkin olarak, yeterli internet altyapısının oluşturulması ve ilgili web sitelerinin daha iyi tasarlanması gerekmektedir. Diğer bir deyişle dijital kamu kurum ve kuruluşlarının/elektronik ortamın çalışma şekillerine düzenleme getirilmesi SMMM meslek mensuplarına yarar sağlayacak bir uygulama olacaktır.

- Meslek örgütlerinden kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm önerileri: Meslek odalarının ve TÜRMOB'un eğitimler konusunda yetersiz kalması ve yine odaların ve TÜRMOB'un üyelerine hizmet verme ve sorunlarıyla ilgilenme konusunda yeterli olamaması sorunlarına ilişkin olarak, söz konusu meslek odalarının ve TÜRMOB'un üyelerinin sorunlarını dinlemesi ve bu sorun ve ihtiyaçlara istinaden kaliteli hizmet vermesi gerekmele birlikte, aynı zamanda mesleki eğitimlerin daha verimli, etkin ve zamanında olması gerekmektedir. Aynı zamanda meslek odalarında ve TÜRMOB'da çalışacak kişilerin/yönetimin belli bir bilgi birikimine sahip, tecrübeli kişilerden oluşması da önem taşımaktadır. Eğitimlerin sanal ortamdan ziyade yüz yüze eğitim şeklinde olması kaliteyi artıracaktır.

- Mükelleflerden kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm önerileri: SMMM meslek mensuplarının yaptıkları uyarıların mükellefler tarafından dikkate alınmaması, yine mükellefler tarafından gereken saygınlığı/itibarı görememeleri ve mükelleflerden bilgi aktarımının yeterli ve gereken şekilde olmaması sorunlarına istinaden, mükelleflerle olan iletişim kalitesinin artırılması ve yine mükelleflerden bilgi ve belge akışının zamanında ve eksiksiz olarak yapılması gerekmektedir. Mükelleflerin eğitim ve bilinç düzeylerinin düşük olması ve tahakkuk eden vergileri ödeme konusunda da isteksiz olmaları sorunları ile ilgili olarak, mükelleflerin bağlı oldukları odaların da üyelerine gereken bilgilendirmeleri yapmaları/ eğitimler vermeleri gerekmektedir. Aynı zamanda, devlet tarafından da mükelleflerde ve tüm toplumda vergi bilincinin oluşturulması önem taşımaktadır. Ayrıca SMMM meslek mensuplarının görev ve sorumluluk alanları

dışında mükelleflerin diğer işleriyle de ilgilenmek zorunda kalmamaları için söz konusu mükelleflerin bazı işleri kendilerinin yapması ve SMMM meslek mensuplarına angarya iş yüklememeleri gerekmektedir.

- Diğer temel sorunlara ilişkin çözüm önerileri: Meslek liselerinden mezun olan çalışanların ya da bu liselerde okuyan stajyer öğrencilerin eğitim ve bilgi düzeylerin yetersiz olması ve üniversitelerde verilen muhasebe derslerinin yetersiz olması sorununa ilişkin olarak, serbest muhasebeci mali müşavirlik meslek eğitiminin meslek liselerinde ve üniversitelerde teorik ve pratik olarak tüm yönleri ile verilmesi gerekmektedir. Yine bu konuda, üniversitelerde ders müfredatı tamamen serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleği ile ilgili olan bölümler oluşturulmalı ya da mesleğe yönelik seçmeli dersler ilgili bölümlerin ders müfredatına eklenmelidir. Danışmanlık/ müşavirlik hizmetini verememeleri sorununa ilişkin olarak, 3568 Sayılı meslek yasasının tekrar gözden geçirilerek günümüz şartlarına uyarlanması gerekmektedir. Bu konuda özellikle SMMM meslek mensuplarının görev tanımlarına yönelik olarak çalışma usul ve esaslarına düzenleme getirilmesi önem taşımaktadır. Muhasebe bürolarında çalışanlara verilen ücretlerin yetersiz kalması ve kalifiye eleman bulunamaması sorunlarına ilişkin olarak devletin ve meslek örgütlerinin; SMMM meslek mensuplarını, çalışanlarını ve meslek mensubu aday stajyerlerini maddi-manevi olarak desteklemesi gerekmektedir. Belgesi/ ruhsatı olmayan kişilerin muhasebe mesleğini yapmalarını engellemek için de ilgili yasalar tarafından gerekli tedbirler alınmalı ve söz konusu bu kişilerin mesleği icra etmeleri durumunda gereken yaptırımların uygulanması konusu ile ilgili olarak bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgün B. (2018). *Türkiye'de muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve çözüm önerileri*, [Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi].
- Akpınar T. ve Küçüköksel N. Ç. (2020). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin iş yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 34-53.
- Alagöz A. ve Ceran Y. (2007). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları, meslek örgütünden beklentileri ile mesleki vizyon algılarını belirlemeye yönelik bir araştırma: Konya ili uygulaması, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 291-312.
- Alvi M. (2017). *Critical issues in accounting*, Critical Issues in Accounting Munich Personal RePEc Archive https://mpra.ub.uni-muenchen.de/87398/1/MPRA_paper_87398.pdf
- Arslan İ. (2022). Muhasebe mesleğinin temel sorunları ve çözüm önerileri, *Erciyes Akademi Dergisi*, 36(1), 1-18. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1086487>
- Atabay İ. (2016). Muhasebe meslek mensuplarında işkoliklik düzeyinin tespitine yönelik bir alan araştırması, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16 Özel Sayısı, 729-742.
- Ayboğa M. H. (2003). Globalleşme sürecinde ülkemizde muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının eğitimi, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 18(1), 327-359.
- Aydemir O. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar ve beklentiler, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67, 71-84. <https://doi.org/10.25095/mufad.396577>
- Banar K. ve Ekergil V. (2010). Muhasebe meslek mensuplarının hizmet kalitesi: sunulan hizmetlerin kalitesi ile müşteri memnuniyeti ilişkisi Eskişehir uygulaması, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 39-60.
- Bilen A. (2008). Doğu Anadolu Bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarının profilleri, etik kurallarına bakışları ve meslek sorunları üzerine bir araştırma, *Mali Çözüm Dergisi*, 85, 27-42.
- Bıyan Ö. (2012). Muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir çalışma: meslek mensuplarının demografik durumları, mesleki sorunları ve değerlendirilmesi, *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 17(17), 105-134.
- Çelik Y. ve Şendurur U. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştığı sorunlar ve beklentileri: Muş ve Ağrı illeri örneği, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 25-50. <https://doi.org/10.29067/muvu.568083>
- Çeltikli Ö. (2019). *Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri: İzmir ilinde bir uygulama*, [Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi].
- Çetin A. C. ve Şahin Dağlı S. (2014). Muhasebe meslek etiği ve meslek mensuplarının etik hakkındaki görüşleri üzerine Isparta ilinde bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 55-84.
- Deran A. ve Beller B. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar ve bağlı bulundukları meslek odasından beklentileri üzerine bir araştırma, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 50, 37-56.
- Ede Y. ve Karahan M. (2020). Serbest muhasebeci mali müşavirlik meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri: Gaziantep uygulaması, *İzmir YMMO Dergisi*, 2(2), 115-128.
- Gökgez A. ve Zeytin M. (2012). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri: Bilecik ve Yalova illeri uygulaması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 477-493.
- Güçlü A. D. (2007). *Türkiye'de muhasebe mesleğinin sorunları ve çözüm yolları*, [Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi].
- Gülçin K. (2018). Muhasebe mesleğinin gelişimi ve meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 669-682. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2581>
- Gümüş A. ve Karaca H. (2024). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri: Malatya ilinde nitel bir çalışma, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 99-116.
- Gündüz M. ve Özen E. (2016). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve mesleki memnuniyetlerinin analizi: Uşak ili örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 70, 67-90. <https://doi.org/10.25095/mufad.396681>
- Hacırustemoğlu R., (2009). Muhasebede uzmanlaşma, *Mali Çözüm Dergisi*, 93, 17-27.
- Hepaksaz E. (2018). Vergi mükellefi - mali müşavir ilişkilerinde yetki - sorumluluk sorunsalı (Genel sorunlar ve bazı yargı kararları ışığında değerlendirmeler), *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 233-251. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.406279>

- Işık A., Selvi Yavuz Ö., Işık H., Cavlak H. ve Şeren G. Y., *Tekirdağ'daki muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve çözüm önerileri*, Namık Kemal Üniversitesi, https://bapbs.nku.edu.tr/dosyalar/331/rapor_313BDA43-AF56-99DF-AE0A-730273091753.pdf
- İbrahimoglu N., Kara E. ve Karaca C. (2014). Muhasebe meslek mensuplarının yönetsel sorunları algılamaları üzerine bir araştırma, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 589-605. <https://doi.org/10.21547/jss.256808>
- Kalaycı Ş. ve Tekşen Ö. (2006). Muhasebecilik mesleğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Isparta il merkezi uygulaması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 31, 90-101.
- Karacıoğlu R. ve Yazarkan H. (2011). Muhasebe meslek mensuplarının faaliyetleri sırasında kamu kurumlarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin ampirik bir araştırma, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 34, 1-12.
- Katkat Özçelik M. (2018). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunları ve bu sorunların cinsiyet boyutu: Artvin ve Rize örnekleri, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 15(58), 99-125.
- Kaya G. A. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve çözüm önerileri: Elazığ'da bir araştırma, *The Journal of Academic Social Sciences Studies*, 41, 207-231. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3089>
- Kısakürek M. ve Alpan N. (2010). Muhasebe meslek etiği ve Sivas ilinde bir uygulama, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 47, 213-228.
- Kızıl C., Aslan T. ve Kızay Ö. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve ilgili çözüm önerileri: Kocaeli örneği", *Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 2(1), 23-37.
- Kutlu H. A. (2008). Muhasebe meslek mensupları ve çalışanlarının etik ikilemleri: Kars ve Erzurum illerinde bir araştırma, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(2), 143-170. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002067
- Len Jui and Jessie Wong. (2013). *Roles and importance of professional accountants in business*, IFAC, <https://www.ifac.org/news-events/2013-10/roles-and-importance-professional-accountants-business>
- Özçelik H. ve Angı G. G. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği ve etik ikilem algıları: Antalya ili örneği, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 50, 141-158.
- Öztürk M. ve Şimşek A. (2017). Erzurum'daki muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar ve sorunların tükenmişlikleri üzerine etkisi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 851-876.
- Özulucan A., Bengü H. ve Özdemir F. S. (2010). Muhasebe meslek mensuplarının güncel sorunları, uygulamada karşılaştıkları yetersizlikler ve meslek odalarından beklentilerinin unvanları ve mesleki deneyim süreleri yönüyle incelenmesi: Türkiye genelinde bir araştırma, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 31, 41-64.
- Özyürek H. (2009). *Türkiye'de muhasebe ve muhasebe mesleğinin tarihi, muhasebecilerin iş tatmini, beklentileri, karşılaşılan sorunlar*, [Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi].
- Sallabaş K. (1996). *Muhasebe mesleği ve 3568 sayılı serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik kanununun incelenmesi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar*, [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Madde: 27., 28., 50., 03.01.1990 tarihli, 20391 Sayılı Resmi Gazete*, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20391.pdf>
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerce Tutulacak Defter ve Kayıtlar ile Meslek Mensuplarının Bildirim Mecburiyeti Hakkında Yönetmelik, Madde: 5-13, 15.07.1992 tarihli, 21285 Sayılı Resmi Gazete*, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21285.pdf>
- Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 227. Maddesine Göre İmzalanacak Vergi Beyannamelerinde Uyulacak Esaslara İlişkin Mecburi Meslek Kararı, Madde: 3 ve 4., 18.10.2001 tarihli, 24557 Sayılı Resmi Gazete*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/10/20011018.htm>
- Taşçı D. (2019). *Türkiye'de muhasebe mesleği, meslek mensupları ve çalışanlarının sorunları ve beklentileri: Kars - Ardahan - Iğdır illerinde bir araştırma*, [Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi].
- Terzi A. (2010). *Muhasebe mesleği ve Rize'deki meslek mensuplarına yönelik bir araştırma*, [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Tetik N., Kınay F. ve Cığır A., (2008). Antalya ilindeki muhasebe meslek mensuplarına yönelik durum analizi ve beklentilerini saptamaya dönük bir araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 38, 70-79.
- Tugay O. ve Tekşen Ö. (2014). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları: Burdur ilinde bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 223-232.
- Utku M. ve Kurtcebe E. (2019). *Muhasebe meslek*

örgütlenmesinin Türkiye'deki tarihi ve TÜRMOB'un mesleki eğitimdeki yeri, Researchgate, https://www.researchgate.net/publication/336687301_Muhasebe_Meslek_Orgutlenmesinin_Turkiye'deki_Tarihi_ve_TURMOB'un_Mesleki_Egitimdeki_Yeri

Uzay Ş. ve Güngör Tanç Ş. (2004). Muhasebecilerin sorunları ve beklentileri: Kayseri ve Nevşehir illeri uygulaması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 22, 94-104.

Üstüntaş Aratoğlu T. (2020). *Muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri: Zonguldak-Bartın-Karabük örneği*, [Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi].

Yanık A., Toptan M. ve Yıldız F. (2023). Muhasebe meslek mensuplarının hizmet verirken karşılaştıkları Sorunlar ve beklentileri, *Sakarya İktisat Dergisi*, 12(2), 220-240.

Yayla H. E. (2007). Serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirlerin iş tatmini düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Orta ve Doğu Karadeniz Bölgeleri örneği", *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 23, 113-126.

Yel T. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği hakkındaki görüşlerine ilişkin Bolu'da bir araştırma, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE Dergisi*, 18(2), 165-184.

Yıldırım S. (2007). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerine ilişkin anket sonuçlarının değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 23, 33-46.

Yıldırım S. ve Güney S. (2012). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin genel sorunları: Erzurum ili örneği, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 36, 35-48.

Yıldız G. (2010). Muhasebe mesleğinde meslek etiği ve Kayseri il merkezinde bir uygulama, *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 36, 155-178.

Yılmaz E., Yıldırım S. ve Bahar H. H. (2015). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin mesleki etik algısı: Samsun örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 65, 27-42. <https://doi.org/10.25095/mufad.396513>

2024 TÜRMOB Çalışma Raporu, TÜRMOB, <https://online.fliphtml5.com/nitus/deah/#p=1>

3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Madde: 2, 13.06.1989 tarihli, 20194 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20194.pdf>

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Madde: 227, 344., 351., 352., 353., 355 ve 359., 10.01.1961 tarihli, 10703 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10703.pdf>

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Madde: 7 ve 557, 14.02.2011

tarihli, 27846 Sayılı Resmi Gazete, <https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2011-02-14>

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, Madde: 471, 04.02.2011 tarihli, 27836 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204-1.htm>

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Pamukkale Üniversitesi'nin 12/08/2024 tarihli ve 14-2 toplantı/karar nolu etik kurul toplantısında görüşülerek etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkı Oranı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.